

گفت وگو

نوشین مقدم‌پناه

روزنامه نگار

زندگی و معیشت ۶۵درصد از جمعیت کشور به تصمیم‌سازی‌های مزدی شورای عالی کار بستگی دارد و تعیین افزایش مزد و مستمری براساس نرخ سبد هزینه‌های زندگی، باید در این مذاکرات جدی گرفته شود. این همان الزامی است که به صراحت در بند «دوم» ماده ۴۱ قانون کار و در متن ماده ۹۶ قانون تأمین اجتماعی تصریح شده و شرکای اجتماعی مکلف به پایبندی به آن هستند. آیا امسال، پایبندی به تکالیف قانون، به میز مذاکرات مزدی بازمی‌گردد؟ باید منتظر باشیم و در هفته‌های پیش‌رو عملکرد مذاکره‌کنندگان مزدی را با دقت رصد کنیم. کارگران از کارفرمایان و به‌خصوص دولت انتظار دارند به قانون تمکین و افزایش ریالی دستمزد را به‌گونه‌ای مصوب کنند که لااقل تورم حادث بر سبد معیشت در طول سال جاری جبران شود.

مذاکرات سه‌جانبه دستمزد ۱۴۰۴ کوتاه زمانی است که در شورای عالی کار و کمیته دستمزد ذیل آن کلید خورده است. هنوز جریان گفت‌وگوهای مزدی در گام‌های اول خود است اما به شیوه هر سال، گفت‌وگوهای اجتماعی و مطالبه‌گری‌های گروه‌های ذی‌نفع از جمله کارگران مشمول قانون کار شاغل در بخش‌های غیردولتی، کارگران دولت و بازنشستگان و مستمری‌بگیران سازمان تأمین اجتماعی که به‌نوعی تحت‌تأثیر نتایج مزدی شورای عالی کار هستند، آغاز شده است. سؤال این است که ذی‌نفعان و به‌طور خاص، کارگران و تشکل‌های کارگری از مذاکرات دستمزد چه می‌خواهند؟ تا امروز دو جلسه کمیته مزد و یک نشست شورای عالی کار با موضوع دستمزد ۱۴۰۴ برگزار شده است. اول بهمن‌ماه هم دومین جلسه کمیته مزد شورای عالی کار با حضور نمایندگان هر سه گروه برگزار شد. کمیته مزد که متشکل از نمایندگان سه گروه دولت، کارگران و کارفرمایان است، قرار است انجام محاسبات مرتبط با دستمزد از جمله سبد معیشت را برعهده داشته باشد تا نتایج آن در شورای عالی کار برای تصمیم‌سازی‌های مزدی مورد استفاده قرار بگیرد اما ظاهراً در دو نشست برگزار شده، هنوز به موضوع محاسبه سبد معیشت ورود نشده است.

جزئیات محاسبه سبد معیشت

سبد معیشت حداقلی خانوارهای کارگری، ترجمان عینی و محاسباتی بند دوم ماده ۴۱ قانون کار است؛ همان بندی که تأکید دارد حداقل دستمزد کارگران باید به‌گونه‌ای تعیین شود که قادر به تأمین هزینه‌های حداقلی خانوارهای کارگری باشد. از سال‌های میانه دهه ۹۰ شمسی، محاسبه هزینه‌های حداقلی یک خانواده متوسط کارگری که بعد آن را مرکز آمار ایران تعیین می‌کند، تحت عنوان «سبد معیشت» در گفت‌وگوهای مزدی کارگران رایج شده است.

مبنای اصلی محاسبه سبد معیشت، تعیین نرخ سبد خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها براساس داده‌های انستیتو تغذیه و وزارت بهداشت در ارتباط با میزان کالری مورد نیاز هر فرد در روز است که قیمت‌ها از آخرین نرخ‌های مرکز آمار ایران استنتاج می‌شود. بعد از محاسبه سبد خوراکی‌ها و آشامیدنی‌های خانوار متوسط که سال‌هاست بعد آن ۳.۳ نفر در نظر گرفته شده، با اعمال یک ضریب، سبد معیشت کلی خانوار به دست می‌آید. ضریبی که در نرخ سبد خوراکی‌ها و آشامیدنی‌های خانوار اعمال می‌شود، عدد مربوط به سهم خوراکی‌ها در سبد هزینه‌های خانوارهای کارگری است و از اطلاعات مربوطه در مرکز آمار ایران که سهم خوراکی‌ها در سبد هزینه‌های دهک‌های مختلف را مشخص کرده، استخراج می‌شود.

به این ترتیب هزینه‌های غیرخوراکی مانند مسکن، آموزش و بهداشت و درمان به دقت و به‌دقت به جزء در نرخ سبد معیشت لحاظ نمی‌شود. سبد معیشت محاسبه‌شده در کمیته مزد شورای عالی کار، بر مبنای سبد خوراکی‌ها و آشامیدنی‌های خانوار شکل می‌گیرد و تنها بخشی که دقیق در آن محاسبه شده، همین هزینه خوراکی‌هاست. معمولاً در ماه‌های پایانی هر سال (دی یا بهمن)، محاسبه سه‌جانبه سبد معیشت در کمیته مزد آغاز می‌شود. مبنای کار، داده‌های تورمی دی‌ماه یا بهمن‌ماه است و با توجه به فرمول‌هایی که هر سه گروه بر استفاده از آن توافق دارند در پایان کار، امضای هر سه گروه دولت، کارگری و کارفرمایی را پای نرخ سبد معیشت خانوارهای کارگری می‌بینیم.

در جلسات کمیته مزد چه می‌گذرد؟

بنابر گفته محسن باقری، عضو کارگری کمیته مزد، هنوز محاسبات سبد معیشت در کمیته مزد امسال آغاز نشده است. این نماینده کارگری در این رابطه به «آتیه‌نو» گفت: «در دو نشست که تا امروز برگزار شده، موضوعات حاشیه‌ای و مقدماتی به بحث گذاشته شده و متأسفانه هنوز به محاسبات سبد معیشت ورود نکرده‌ایم. ما منتظر

از مسکن تا معیشت

کارگران از شورای عالی کار چه می‌خواهند؟

به‌صورت اقساط می‌پردازند، فقط دولت باید مجوز بدهد و تسهیل‌گری کند.»

به گفته او، قرار شد در نشست بعدی کمیته مزد ضمن ورود به محاسبات سبد معیشت و کار روی جداول تغذیه‌ای وزارت بهداشت، در ارتباط با پیشنهاد ساخت مسکن کارگری جوار کارگاهی بحث و تبادل نظر صورت گیرد و نتیجه نهایی اخذ شود.

انتظارات کارگران از مذاکرات مزدی

بحث بر سر مسکن کارگری و تصویب احتمالی پیشنهاد ارائه شده از سوی کارگران و کارفرمایان، مسئله مهمی است که البته در میان‌مدت و شاید دراز مدت به نتیجه ملموس بینجامد. در این بین، مسئله‌ای با اولویت بیشتر مطرح است و آن هم افزایش دستمزد ۱۴۰۴ و تصمیم‌سازی‌های مزدی شورای عالی کار است. کارگران چه انتظاری از محاسبات سبد معیشت و تعیین حداقل دستمزد دارند و از نشست‌های شورای عالی کار و شرکای

اجتماعی حاضر در آن چه می‌خواهند؟

حسین حبیبی، عضو هیئت‌مدیره کانون عالی شوراهای اسلامی کار کشور در پاسخ به این سؤال گفت: «خواسته کارگران اجرای قانون است. کارگران در زمینه مزد و معیشت، دو خواسته اصلی از دولت دارند، یکی مهار و کنترل تورم و تثبیت نسبتی قیمت‌ها به‌خصوص در بخش‌هایی مانند خوراکی‌ها، مسکن و درمان و دیگری، بازگشت به قانون و اجرای بدون تنازل بندهای «یک» و «دو» ماده ۴۱ قانون کار.»

او تأکید کرد: «افزایش دستمزد تنها با اتکا به نرخ تورم

وجود دارد، امکان ایجاد مسکن برای کارگران وجود دارد. در این شهرک‌ها حتی گاهی مدارس و درمانگاه‌هایی دیده می‌شود که معمولاً سال‌هاست بلااستفاده مانده‌اند اما به سادگی می‌توان آن‌ها را فعال کرد.» او با بیان اینکه در جوار کارگاه‌ها فضای کافی و زمین مناسب برای ساخت مسکن کارگری وجود دارد، ادامه داد: «دولت فقط باید برای تغییر کاربری به میدان بیاید و در زمینه دادن مجوزهای ساخت، تسهیل‌گری کند. نیازی به هزینه دولت حتی یک ریال نیست. حتی وام هم نیاز نیست. هزینه‌های ساخت را خود کارگران می‌پردازند. در صورت رایگان بودن زمین، کارگران از پس تأمین هزینه‌های ساخت بدون نیاز به کمک دولت و با بهره‌گیری از توانمندی‌های تعاونی‌های مسکن کارگری برمی‌آیند. در بدترین شرایط در آپارتمان‌های ۱۵ طبقه یا بیشتر، هزینه ساخت متری ۲۰ میلیون تومان است که ۵۰ متر آن می‌شود یک میلیارد تومان؛ این مبلغ را خود کارگران

کارگری

جاری جبران شود.»

حبیبی افزود: «دولت و کارفرمایان نباید به دنبال مبارزه لفظی یا جدال رقیمی با کارگران باشند. قانون همه‌چیز را روشن و الزامات را به صراحت بیان کرده است. بند «دوم» ماده ۴۱ قانون کار هیچ ابهامی ندارد و از لفظ آمره «باید» استفاده کرده است. براساس این بند، افزایش سالیانه حداقل مزد کارگران باید به اندازه هزینه‌های زندگی یک خانواده متوسط کارگری باشد.»

او تأکید کرد: «بحث و مذاکره بر سر افزایش دستمزد کارگران، یک جدال و کشاکش بین طرفین نیست. نتایج افزایش عادلانه دستمزد، با بالابردن انگیزه نیروی کار، هم نصیب کارفرمایان می‌شود و هم کل جامعه از اثرات مثبت آن که استحکام خانواده‌های کارگری و کاهش بزه‌های اجتماعی است، برخوردار می‌شود. کارگر بی‌انگیزه و با جیب خالی، نمی‌تواند با بهره‌وری مناسب کار کند و لاجرم تولید ملی از این ناحیه آسیب می‌بیند. ضمن اینکه آسیب‌های اجتماعی ناشی از بحران معیشت بسیار است.» عضو هیئت‌مدیره کانون عالی شوراهای گفت: «خواسته کارگران از وزیر جدید، پایبندی به الزامات قانونی و تعیین افزایش دستمزد براساس الزامات ماده ۴۱ قانون کار است. توقع داریم دستمزد در جریان یک مذاکره برابر و از طریق اجماع تعیین شود و به دنبال جلب رضایت نمایندگان کارگری حاضر در مذاکرات باشند.»

اخیراً بعضی از نمایندگان مجلس نیز با تأکید بر لزوم بازگشت به قانون، بر توقعات مزدی کارگران صحه گذاشته‌اند. برای نمونه در روزهای پایانی دی‌ماه، رئیس کمیسیون اجتماعی مجلس تأکید کرد: «کارگران انتظار دارند که تصمیمات شورا بتوانند به کاهش مشکلات اقتصادی و بهبود شرایط زندگی آنان کمک کند.» علی بابایی کارنامی گفت: «این شورا هر ساله با مشارکت فعالان جامعه کارگری، کارفرمایان و دولت تصمیماتی را در زمینه حقوق و دستمزد اتخاذ می‌کند. امسال با توجه به تورم و وضعیت اقتصادی، این تصمیمات اهمیت بیشتری پیدا کرده است.»

این نماینده مجلس اضافه کرد: «با مصوبه مجلس شورای اسلامی و سیاست‌های دولت، حداقل حقوق کارمندان به‌طور متوسط ۳۵درصد افزایش یافته و این در حالی است که بر اساس تجربه سال‌های گذشته، حقوق کارگران معمولاً پنج تا هفت درصد بیشتر از کارمندان افزایش می‌یابد. کارگران نگرانند که افزایش تورم و هزینه‌های زندگی باعث کوچک شدن سفره آن‌ها شود. از این‌رو، تصمیمات شورای عالی کار می‌تواند تأثیر بسزایی در زندگی و معیشت کارگران داشته باشد.

تأثیر بر زندگی بازنشستگان کارگری

حداقل دستمزد مصوب قانون کار نه‌تنها بر زندگی حدود ۱۴ میلیون کارگر شاغل در بخش‌های مختلف اقتصاد تأثیر مستقیم دارد بلکه ضامن معیشت حدود ۵٫۴ میلیون بازنشسته و مستمری‌بگیر سازمان تأمین اجتماعی نیز هست. هر ساله مدیرعامل و هیئت‌امانی سازمان تأمین اجتماعی با استناد به ماده ۱۱۱ قانون تأمین اجتماعی که تأکید دارد افزایش سالیانه حداقل مستمری نباید از افزایش حداقل مزد مصوب شورای عالی کار کمتر باشد، میزان افزایش حداقل مستمری بازنشستگان را با اتکا به تصمیمات مزدی شورای عالی کار تعیین و مصوب می‌کنند. به این ترتیب، هر تصمیمی که برای افزایش حداقل دستمزد کارگران شاغل گرفته شود، کارگران بازنشسته را نیز به نوعی متأثر می‌سازد. بابایی کارنامی، در روزهای اوایل بهمن با اشاره به این پیوستگی مزدی و تسری موضوع حداقل حقوق و دستمزد کارگران که در ماده ۴۱ قانون کار تصمیم‌گیری می‌شود به مواد ۹۶ و ۱۱۰ قانون تأمین اجتماعی، گفت: «در آنجا زندگی بیش از چهار میلیون و ۵۰۰ تا ۶۰۰ هزار نفر خانواده مستمری‌بگیر سازمان تأمین اجتماعی هم به تاسی از همین تصمیم خواهد بود. یعنی عملاً تصمیم‌گیری شورای عالی کار بر حدود ۶۵درصد جامعه امروز ما تأثیر می‌گذارد. بنابراین باید بسیار باطمینان، حساب‌شده و برحسب شرایط موجود به نفع سفره‌های مردم تصمیم‌گیری شود.»

او یادآور شد: «ما کشوری هستیم که تورم در آن لحظه به لحظه جابه‌جا می‌شود؛ لذا سفره‌های مردم هم باید باتوجه به این تغییرات مدیریت شود. به همین دلیل رسیدن به یک عدد قابل قبول که بتواند یک سال مالی سفره‌های مردم را تأمین کند، بسیار حیاتی است.»

در مجموع باید گفت زندگی و معیشت ۶۵درصد از جمعیت کشور به تصمیم‌سازی‌های مزدی شورای عالی کار بستگی دارد و تعیین افزایش مزد و مستمری براساس نرخ سبد هزینه‌های زندگی، باید در این مذاکرات جدی گرفته شود، این همان الزامی است که به صراحت در بند «دوم» ماده ۴۱ قانون کار و در متن ماده ۹۶ قانون تأمین اجتماعی تصریح شده و شرکای اجتماعی مکلف به پایبندی به آن هستند. آیا امسال، پایبندی به تکالیف قانون، به میز مذاکرات مزدی بازمی‌گردد؟ باید منتظر باشیم و در هفته‌های پیش‌رو عملکرد مذاکره‌کنندگان مزدی را با دقت رصد کنیم.

atiyeno.ir

منحنی دریافتی کارگران در حال افت است

نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار با بیان اینکه در دهه هفتاد با همکاری کارفرماها و تعاونی‌ها منازل بسیاری برای کارگران ساخته شد، گفت: «هم‌اکنون منحنی دریافتی نیروهای ماهر در حال افت است و باید این ساختار را به‌هم زد؛ زیرا نیروی کارآمد باید انگیزه کار داشته باشد.»

اصغر آهنی‌ها با بیان اینکه کارگر و کارفرما در یک کشتی قرار دارند و باید بپذیریم که هیچ‌کدام حال خوبی ندارند، بیان کرد: «وضعیت اقتصاد باید به نحوی باشد که نیروی انسانی آرامش خاطر داشته باشد تا راندمان کار بالا برود. اعتقاد داریم که باید کمک کنیم آرامش نسبی برای کارگر فراهم شود. پیشنهادی که برای کارگران داشتیم این بود که باید حداقل ۳۵ درصد افزایش دستمزد داشته باشیم.»

نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار تأکید کرد: «یکی از مشکلاتی که در سال‌های مختلف در تعیین دستمزد داشته‌ایم این است که منحنی دریافتی نیروهای ماهر در حال افت است، در حالی که باید این ساختار را به هم بزنیم؛ زیرا نیروی کارآمد باید انگیزه کار داشته باشد.»

به اعتقاد آهنی‌ها فاصله بین درآمد و تورم به قدری کاهش یافته که بهره‌وری نیروها نیز کم شده است؛ لذا باید به‌گونه‌ای عمل کرد که با وجود تورم افزایش حقوق نیروهای کار بخار نشود و این زنجیره به اقتصاد کلان برمی‌گردد.»

نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار ادامه داد: «در بخش کارفرمایی حداکثر تلاش خود را می‌کنیم که حقوق کارگر زایل نشود و وضعیت بهبود یابد. چند سالی است که با بخش‌های کارگری یک مسیر را طی کردیم و تلاش کردیم که بیشترین افزایش را به حقوق پایه برسانیم. اگر درآمدهای جانبی برای کارگر در نظر گرفته نشود زندگی بسیار سختی خواهد داشت. باید اقتصاد کلان را اصلاح کنیم تا حداقل‌ها به زندگی کارگران برسد.» او با بیان اینکه بحث حقوق و دستمزد یکی از عوامل گذران زندگی و معیشت نیروی کار است و تنها در برنامه‌ها مطرح می‌شود، گفت: «یکی از مباحث مهم در ماده ۴۱ قانون کار سبد معیشت است. در این خصوص سه عامل مهم داریم که این هزینه‌ها به خانوار فشار زیادی وارد می‌کند. یکی از این عوامل موضوع مسکن است. در دهه ۷۰ و ۸۰ بسیاری از خانوارهای کارگری خانه‌دار شدند و با کمک کارفرایان و تعاونی‌ها منازل بسیاری ساخته شد.» به گفته آهنی‌ها مجلس می‌تواند در موضوع حقوق کارکنان نقش مؤثری ایفا کند. اگر مجلس این موتور محرک را نداشته باشد دولت‌ها هم نمی‌توانند اقدام مثبتی داشته باشند. این مقام مسئول کارفرمایی توضیح داد: «چنانچه دولت نتواند خود را با بودجه‌ای که مجلس تصویب می‌کند، تنظیم کند با کسری بودجه مواجه می‌شود. بنابراین بدنه دولت باید کوچک‌تر شود و صرفاً به نقش نظارتی خود بپردازد و ما به سمت و سویی برویم که ضمن عدم وابستگی به دولت، بر اساس اصل ۴۴ اقتصاد مردمی را پیاده‌سازی کنیم.»

۳۰در صد شکایات کارگری تهران متعلق به اصناف است

بهزاد سام‌دلیری، مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران ۳۰درصد درخواست‌ها و شکایات کارگری و کارفرمایی ثبت‌شده در مراجع تشخیص و حل اختلاف استان تهران را مربوط به حوزه اصناف و آموزش را کلید کاهش حوادث حین کار دانست.

او بر اهمیت آموزش در کاهش حوادث حین کار تأکید کرد و گفت: «رعایت مقررات و الزامات ایمنی می‌تواند حوادث ناشی از کار را به حداقل برساند. این امر نیازمند آموزش و ارتقای آگاهی فعالان حوزه اصناف است.» مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی تهران معتقد است که گستردگی فعالیت اصناف در سطح استان، حجم بالای شکایات کارگری و کارفرمایی و وقوع حوادث کاری در این بخش ضرورت توجه به آموزش‌های مجدد و ارتقای سطح دانش را دوچندان کرده است. طبق آمارها، سال گذشته بیش از ۷۳ هزار درخواست بدوی در استان تهران به ثبت رسیده که تا پایان سال برای ۵۷ هزار و ۵۷۲ پرونده، آرای هیئت تشخیص صادر و ابلاغ شده است. همچنین با توجه به اهمیت زمان رسیدگی به پرونده‌ها و با تلاش‌های صورت‌گرفته بیش از ۱۳ هزار پرونده با آرای سازشی در مراجع حل اختلاف کار استان تهران حل‌وفصل شدند.

بر اساس گزارش مرکز برنامه‌ریزی و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، تعداد پرونده‌های واصله و آرای صادره و سازشی دعای کار کارگران مشمول قانون کار در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش داشته و بیشترین موارد خواسته مربوط به عیدی و پاداش، سنوات خدمت و حق بیمه اجتماعی بوده است.